

نورۇل يوردى

نورۇل اوجاقلارنىڭ ناسىر افشارى بايلىرىمۇ

جلد : 2 — 22

تەشرىف ئاتى 1928
اۋن يىلى بىشى

صافى : 11 — 205

ملتلك بىنلكلىرىنى، دوشونجهلىرىنى، دويغولرىنى قوتله جانلاندىران يكانه عامل اثرلردر. فكرلك جانلانهرق كاغلر اوزرينه تئيت ايتدىكى سطرلر، آبدلر، معبدلك هېسى برردورك دوشونجهسىنى، دويغوسىنى ياشاتير.. بر شهره كيرديكمز زمان تصادف ايتديكمز اسكى عصرلره عاىد اېنيهلر، بزه اسكى دورلرده او شهرده هانكى ملتلك حاكم اولدقلىنى جانلاندىرر و كوستيرر. هر هانكى بر مملكتده اوزون مدت حاكم اولوبده هېچ بر اثر براقادن ايريلانلرك، او مملكتك روحنه، فكرينه حكيم ايدمه دكلرى آكلاشيلير. روحه وفكره حاكم اولان ملتلك، بولوندىقلىرى مملكتلرده محقق برر اثر براقهرق ايرىلشلردر.

بعض غرب محررلى توركلرك اوغرا- دقلرى و حاكم اولدقلىرى مملكتلرده هېچ بر ايز براقادن مايردقلىنى يازارلر. بو، يا دوغرىدن دوغرى يه بر غرضكار قلمدن چىقمشدر، يا خودده تدقيقاتى لايقيه ياپاماش اولان بر مؤرخك صبرالامش اولدىنى سطرلردر. صوك ايلر ظرفنده اريوانده وجوارنده بر سياحت يامش اولان بر فرانسز محررى اريواندهكى تدقيقات و مشاهداتى شو صورتله تئيت ايتمكدهدر:

«اريوانده اكز ياده كوزه چارپان اثر برجامعدر. بوجامع، عصرلك بىك برسر كذشته، برچوق واقيعه شاهد اولمش، عاداتا تجربهلردن تجربهلره كچمش براختيار كيدير. اونك ييقيلان بعض كوشهلىرى، بوزولان بويالرى، قايب اولان رنكى

اوكا بوسبوتون قيمت ويرمكده، اونك «دون» عاىد بىك كوزل بر اثر اولديغنه اك بارز بر دليل كى كورونمكدهدر. بوجامعك اوزرنده كى چينى تزييناتى بعض محررلر بر عجم اثرى اولهرق كوسترلر كه بوتاماميله ياكليشدر. يشىل و قيرمىزى رنكلرك او قادار قوتلى امتزاجى او عصرلك عجم آثارىنىك هېچ برنده تصادف اولونماقمدهدر. يشىل و قيرمىزى رنكلرك بايغىن برشكده سرپيليشى او اثرلك دوغرىدن دوغرى يه توركلره عاىد اولديغنى كوسترمكدهدر. نته كيم اودورده توركلرك ديكر يرلرده يامش اولدقلىرى برچوق آمارده ينه عىنى چينيلره تصادف اولونماقمدهدر. محرابك يانلرينه تصادف ايدن تزييناتك تزيينده بواثرلك توركلرك زماننده، اودورده كى تورك دوشونجه و دويغوسيله انشايدلمش اولديغنى كوسترمكدهدر. توركلر، اريوانده بوقيمتلى اثرى براقشلردر كه، اوده او جوارده توركلرك فكر و روحه قسماً حاكم اولدقلىنى كوستيرر...»

بومطالعهدن آكلاشيلور كه، اسكى عصرلرده تورك بايراغىنك و حاكميتىك بولوندىنى كوشهلرده، توركلر برچوق مساعدهسز شرائط آلنده ينه بعض اثرلر يامغه و براقغه موفق اولمشلردر. فقط بواثرلر او كوشهلرده قالمش، نه بر محرر، نه ده بر مؤرخ اونلر ايچون كوچوك بر مقاله بيله يازمامش. صورددقلىرى زمان بونلرك برتورك اثرى اولديغنى آكلادقلىرى دقيقهده، بلكه ده فعاليتك كچمك اوزره بولونان قلملر، دوردور مشلر، عاداتا او اثرلره تصادف ايتمامش، كورمه مش كى حركت ايتمشلردر.

عینی محرر، بونقطه به اشارت ایدە رک دییورکە:
 «تاریخی اثرلری تدقیق ایتمک املیلە حرکت
 ایدەن محررلر، هیچ برتائیر آلتندە قالماق شرطیلە
 موفق اولورلر. تصادف ایتدکلری اثرلر کوزەل
 وتاریخی بر قیمتی حائز ایسە، اثری-کیم
 طرفدن بایلدیغنی نظراعتبارە آلمادن-تثبیت ایتمک
 مجبوریتندە درلر. عکس تقدیردە تاریخی اغفال
 ایتمش اولورلر. اریوانە اوغرایانلر، اونک بویوک
 بر چارشینسی کورورلر. بو چارشینک ایچندە کی
 پنجرە لک طرزی، تمامیلە او عصرک تورك طرز
 معمارینسی کوسترمکدە در. کوریلورکە بو
 چارشیدە، اریواندە تورکلرک حاکم بولوندیغنی
 بر زماندە انشا ایدلمشدر. بوکی اثرلر، اورالردە
 وقتیلە تورکلرک حاکم اولدقلرینی اشارت ایدرکن
 اونلری یازمامق هیچ بر زمان دوغری بر حرکت
 اولاماز. اریوانک صاحب اولدیغنی بو ایکی اثر
 باشلی باشنە تاریخی بر قیمتی حائز اولمقلە برابر،
 مؤرخلرک اوزرلرندە اوزون مدت تدقیقات
 یاپماسنی ایجاب ایتدیرە جک قاداردە مهمدر. بر
 تصادف بکا بواثرلری کوستردی. تدقیقاتی، بو
 کی نه تودلرلە اوغراشان محررلرە ترک ایدیورم.»

بو سطرلری یازمقدن مقصدیمز، آسیانک
 هرکوشە سندنە قالان تورك اثرلری حقتە
 نام بر معلوماتک طوبلانی بیلیمە سیدر. حرث
 تدقیقاتی ایلک دفعە اورتە یە آتان و بونک اطرافندە
 مهم فعالیتلرە کیریشەن تورك اوجاقلری، بوکی
 آثار حقتە تصادف ایتدکلری معلوماتی جمع ایلەمک
 صورتیلە غایت فایدالی بر اثرک میدانە کلمە سە عامل
 اولە بیلیرلرکە، بودە مملکت ایچون اثرمدر. یوقاریدە
 مطالعاتی قید ایتدیگمز اجنبی محررینک سرد
 ایتدیکی بعض محذورلردن کندیمزە عائد اولمایان
 باشقە محررلرک بو خصوصدە فعالیت کوسترمە.
 دکلری صریح بر صورتدە آکلاشلیمقدە در. بزم
 هرهانکی بر غزەنەنک کوشە سندنە کورە جگمز
 کوچوک بر حوادث، بزم بیلیمە دیکمز و طانیما دیقمز
 بر جوق اثرلریمیزی طانیتدیرمغە وسیلە اولور.
 بونک ایچوندرکە اوجاقلر، بوساحدە الک بویوک
 فعالیت کوسترە رک تورك اثرلری حقتە نام
 وقطی معلوماتی جامع بر کتاب نشر ایتلیدر.
 بواثر هیچ شەبە سزکە، تورك اوجاقلرینک نشر
 ایتدیکی قیمتی آثارک بلمکدە الک مهملری
 صیراسنە کچە جکدر.

